Narodenie Ježiša - motívy späté s *Ježišovým* narodením: jedným z nich je *Klaňanie Panny Márie*; tematicky sa k narodení Pána viaže aj *Klaňanie troch kráľov*; pozri *Klaňanie pastierov, christologický cyklus, mariánsky cyklus, páv, Vianoce, betlehemská hra*; *koleda*; *Betlehem, betlehem*; *betlehemská hviezda, Mária Salomé, Útek do Egypta*; *Ježiš, Kristus, biblia; Taliansky maliar z 15.-16.storočia*

Baleka: príbeh *Kristovho* narodenia v *Betleheme*; spočiatku iba zobrazenie Ježiška ležiaceho vo žľabe alebo v koši, za prítomnosti *osla, vola* a *pastiera*; *Mária* sa objavuje vedľa Ježiška iba vo výjave *Klaňania troch kráľov*; po *koncile Efezskom* (r. 431) jej určené miesto vedľa *jasličiek* (pozri *betlehem, jasle*) aj vo výjave narodenia; v 5.st. sa vo výjave narodenia objavuje aj *Jozef* a všetci traja vytvárajú obrazový typ *Svätej rodiny* (d); miesto narodenia stajňa alebo prístrešok bývajú iba naznačené; v 6.st. výjav situovaný aj do jaskyne; vývojom výjav obohatený o ďalšie postavy: pastierov, anjelov, *Jáchyma* a *Annu* a ď.; východoeurópske umenie zobrazovalo narodenie Krista obrazovým typom ležiacej Márie s dieťaťom; pozri vo výjave narodenia Krista význam *páva*

Hall: iba *evanjelista Matúš* a *Lukáš* opisujú Kristove narodenie; možno práve stručnosť ich správ a nedostatok podrobností viedli v stredoveku ku značnej snahe rozšíriť ich; Matúš (2,1-12) vypráva o mudrcoch a ich daroch (pozri *myrha*), Lukáš (2,1-20) píše o dieťaťu položenom v *jasliach* a o pastieroch, ktorí sa prišli pokloniť potom, čo im narodenie dieťatka oznámil anjel (*Klaňanie pastierov*); v neskoro stredovekej legende boli mudrci pretvorení z kňazov na kráľov sprevádzaných družinami (*Traja králi, Klaňanie troch kráľov*); objavili sa aj zvieratá *vôl* a *osol*, dve opovrhované zvieratá, symbolizujúce nové náboženstvo založené na láske a pokore; prítomnosť vola vo výjave narodenia bola aj odvolaním na *Izaiáša* (1,3) a stredoveká interpretácia v ňom videla obetné zviera odkazujúce sa symbolicky na kríž; v maštali pastieri prinášali svoje skromné dary a sama *Panna Mária* kľačala a klaňala sa svojmu dieťatku (*Klaňanie Panny Márie*)

-dejisko: Matúš vypráva o mudrcoch, ktorí sledujú hviezdu (betlehemská hviezda) a ktorí "vošli do domu"; Lukáš vraví, že Mária položila dieťa „do jasieľ, pretože sa pre neho nenašlo miesto pod strechou“; zmienka o jaskyni sa prvý raz objavuje v Jakubovom protoevanjeliu (4.st.): "a našiel tam (Jozef) jaskyňu a zaviedol ju (Máriu) do nej...A uvideli (Jozef a pôrodná babica) žiarivý oblak zatieňujúci jaskyňu...Oblak ustúpil z jaskyne a v jaskyni zažiarilo veľké svetlo, že ho naše oči nemohli zniesť. A svetlo postupne ustupovalo, až sa objavilo dieťa: a prišlo a samo sa chopilo prsu svojej matky Márie"; Pseudo-Matúšove evanjelium (8.-9.st.) sa prvý raz zmieňuje o volovi a oslovi: "Anjel zostúpil a vošiel do tmavej jaskyne, ktorá sa rozžiarila...Na tretí deň Mária opustila jaskyňu a odišla do chlieva a položila dieťa do jasieľ a vôl a osol sa mu klaňali"; ide často o nočnú scénu, ako to tiež má byť; budova je zvyčajne polozrúcaná (symbol Starého zákona, ktorý je zatláčaný do úzadia narodením Vykupiteľa)

-Klaňanie Panny Márie; výjav kľačiacej a klaňajúcej sa Panny Márie sa pridržiava správy *sv. Brigity Švédskej*, obdarenej početnými videniami; Brigita navštívila 1370 *Betlehem* a popísala vo svojich Zjaveniach svoje videnie Panny Márie: "Keď nastal jej čas (čas pôrodu), vyzula si topánky a vyzliekla svoj biely plášť a sňala závoj, ponechávajúc splývať zlaté vlasy na ramená. Potom pripravila plienky, ktoré položila vedľa seba. Keď bolo všetko pripravené, pokľakla a začala sa modliť. Zatiaľ čo sa s takto dvihnutými rukami modlila, dieťa sa náhle narodilo, obklopené *svetlom* tak žiarivým (pozri *betlehemské svetlo*), že úplne zatienilo Jozefovu blikavú sviečku"; toto zbožné poňatie témy celkom niekedy tvorí základ *Sacra Conversazione* so sprievodom svätcov a občas aj *donátorov*; pozri samostatné heslo *Klaňanie Panny Márie*

-Dve pôrodné baby; východná cirkev mala odlišnú tradíciu *Narodenia Pána*; byzantskí umelci zobrazovali skutočný pôrod s Pannou Máriou ležiacou na lôžku a v prítomnosti dvoch pôrodných báb, z ktorých jedna umývala dieťa; v *Jakubovom protoevanjeliu* sa vypráva, že jedna z pôrodných báb, *Mária Salomé*, odmietala pripustiť, aby Mária porodila, a napriek tomu ostala neporušenou pannou, a chcela sa o tom presvedčiť; ako náhle sa Márie dotkla, ruka jej zoschla, ale opäť sa uzdravila, keď dieťa zobrala na ruky; tento námet, vyskytujúci sa rovnako v západnom umení, sa celkom vytratil potom, čo ho v polovine 16.st. zamietol *Tridentský koncil*

-Panna Mária stojaca; iné vylíčenie narodenia Pána pochádza od Giovanniho de Caulibu (*Pseudo-Bonaventura*) zo 14.st.; ten ho opísal vo svojich Meditáciach: "Panna Mária v noci vstala a oprela sa o stĺp; Jozef priniesol do chlieva otiepku sena, ktorú hodil na zem, a Syn Boží, ktorý vyšiel z matkinho života bez toho, aby jej spôsobil bolesť, ihneď klesol na seno pri nohách Panny Márie";

stĺp tvorí niekedy súčasť konštrukcie chlieva a otep sena alebo slamy leží na zemi; pozri *Mária, Panna Mária, Madona*

Lurker: *dieťa Ježiš* v motíve Narodenie Pána s postavami, okrem iných aj zvieracími (na raných reliéfoch sarkofágoch v Ríme a Milánu sa *osol* a *vôl* objavujú priamo ako *atribúty dieťa Ježiša*, čo má zrejme hlbší cieľ, ako vyvolať atmosféru chlieva: vôl pozná svojho hospodára a osol jasle svojho pána; *Izaiáš*: 1,3); *Izidor Sevillský* ide vidí vo volovi symbol židovského národa a oslovi *pohanstva*

-na obrazoch Narodenia Pána vidno letieť vtákov, ktorí tiež podľa *Levitikus* (14,53) naznačujú, že *hriech* sveta bol zahladený

Nový biblický slovník: podrobnosti o Ježišovom narodení podáva iba Matúš a Lukáš, pričom každý z nich čerpá z iných zdrojov; Matúšov prameň pozerá na celú udalosť narodenia a detstva skôr zo strany sv. Jozefa, zatiaľ čo Lukáš preukazuje hlboké znalosti o Máriinom živote a tiež živote jej príbuznej Alžbety, matky Jána Krstiteľa, ktoré mohol získať (priamo alebo nepriamo) iba od Márie samotnej; okolnosti Ježišovho narodenia a detstva ostro kontrastujú s nadprirodzeným spôsobom počatia; narodil sa v prístrešku pre dobytok pri dedinskom hostinci a bol vychovaný v zapadnutej galilejskej dedinke Nazaret, o ktorej literatúra spred Ježišových nemá žiadne správy; Ježišova rodina mohla podľa dnešných meradiel patriť ku strednej vrstve, lebo tesár (v skutočnosti skôr staviteľ) bol vyučený remeselník, ktorý mohol zamestnávať ďalších robotníkov a ostatní dedinčania si ho vážili; zo zápiskov v Evanjeliu vysvitá, že rodina neoplývala bohatstvom (Lukáš 2,24) a Ježišove podobenstvá miestami odrážajú skúsenosti z domova (Lukáš 11,5-7; 15-18); často sa má za to, že absencia Jozefovej osoby vo vyprávaniach o Ježišovom detstve spolu s poznámkami o Ježišovi ako „synovi Márie“ (Marek 6,3) znamená, že Jozef už v čase Ježišovej mladosti zomrel a rodinu mal po ňom ako najstarší riadil Ježiš, ktorému pripadla úloha starať sa o svojich štyroch mladších (!) bratov a neznámy počet sestier (Marek 6,3); za týchto podmienok nemal Ježiš nádej na vyššie vzdelanie; jeho dokonalá znalosť starozákonných spisov dosvedčuje, že sa mu ako každému židovskému dieťaťu dostalo vzdelanie v škole dedinskej synagógy; jeden z evanjeliový príbeh z jeho mladosti (*Dvanásťročný Ježiš v chráme*) naznačuje, že v náboženských otázkach preukazoval mimoriadne vedomosti (Lukáš 2,42-50)

Discovery: dnešný vidiecky dom v *Palestíne* sa nezmenil od čias Ježišovho narodenia; tvorí ho spodná miestnosť, kde jedia a spia všetci príslušníci často veľmi rozvetvenej rodiny; časť pre zvieratá sa nachádza v samej blízkosti ľudí, oddelená je iba nízkou stenou; nad spodnou izbou sa nachádza horná časť tvorená iba spoly dlážkou a stropom, kde sa skladujú veci, potraviny ap.; keďže biblické premene spomínajú, že Jozef odviedol Máriu do miesta svojich príbuzných, dá sa predpokladať, že práve do takého domu, kde mohli nájsť útočisko a Mária babice pre nastávajúci pôrod z radu príslušníčok manželovej rodiny, ako je tomu zvykom; tomu zodpovedá veta: „lebo nebolo inde miesta“; nebolo preto nevyhnutné ani pravdepodobné, že by Mária musela priviesť dieťa v pustej jaskyni, alebo inom odľahlom a nevhodnom mieste

Keller v súvislosti s heslom *Klaňanie pastierov*: podľa *Lukáša (2,8)* boli v tom „kraji na poliach pastieri, ktorí v noci strážili svoje stádo“; meteorológovia vykonali v *Chebrone* presné meranie teploty; toto miesto na juhu Judských hôr to isté podnebie ako blízky *Betlehem*; krivka teploty klesá na tri mesiace pod bod mrazu; oba prvé mesiace majú zároveň najväčšie zrážky v roku; podľa výsledkov bádania sa palestínska klíma za 2000 rokov podstatne nezmenila; vo vianočnom období vládne v Betleheme mráz a pri teplote pod bodom mrazu nie je v *Zasľúbenej zemi* na pastvinách nijaký dobytok; v *Talmude* stojí, že v tom okolí vyháňajú stáda v marci a zatvárajú koncom novembra; cez *Vianoce* sú s nimi v maštaliach aj pastieri; Lukášovo evanjelium uvádza, že sa Ježiš narodil začiatkom zimného obdobia a opis jasnej hviezdy v Matúšovom evanjeliu zasa svedčí, že sa to stalo roku 7 pr.Kr.; pozri *Cesta do Betlehema*

http://it.wikipedia.org/wiki/Nascita_di_Ges%C3%B9
http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_6705 (prehľad diel)

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=12

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=16
http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=17

Narodenie (mozaika, bazilika Santa Maria Maggiore, Rím, 432-440)

Narodenie (Perikopy Henricha II, 10.st.)

Narodenie Pána. Zvestovanie pastierom (Codex Egbert, 980-993)

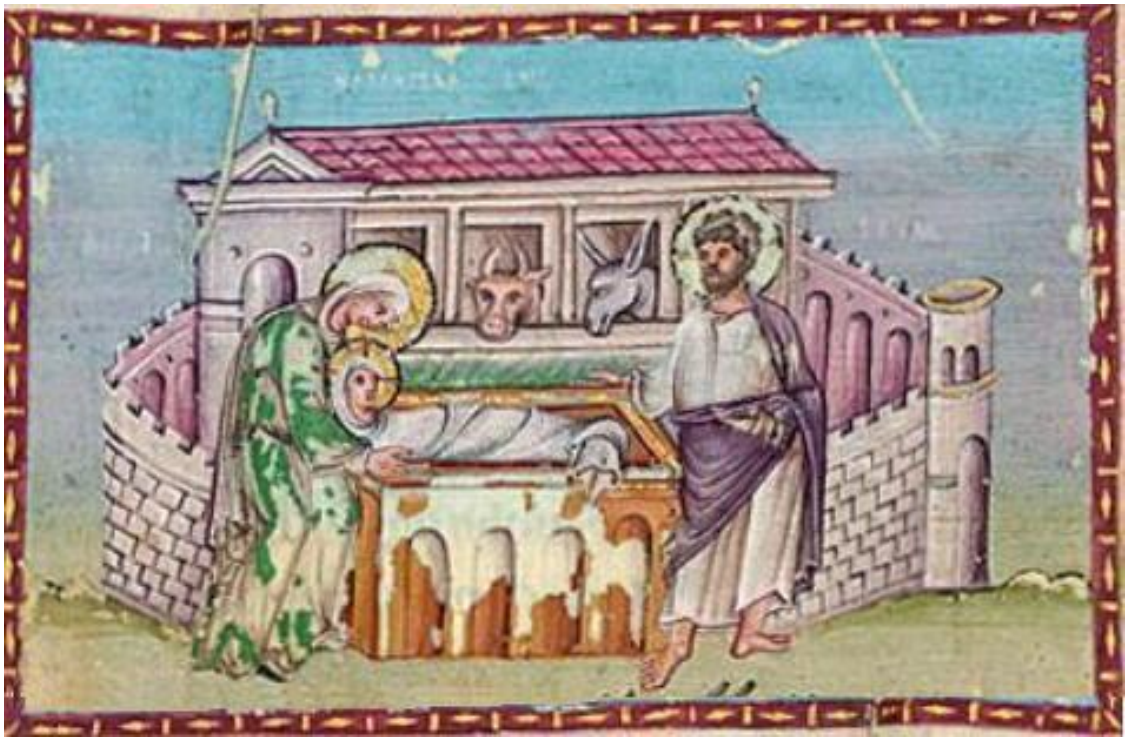

Narodenie Ježiša (Codex Egbert, 980-993)

Narodenie Pána (mozarabský antifonár katedrály v Leónu)

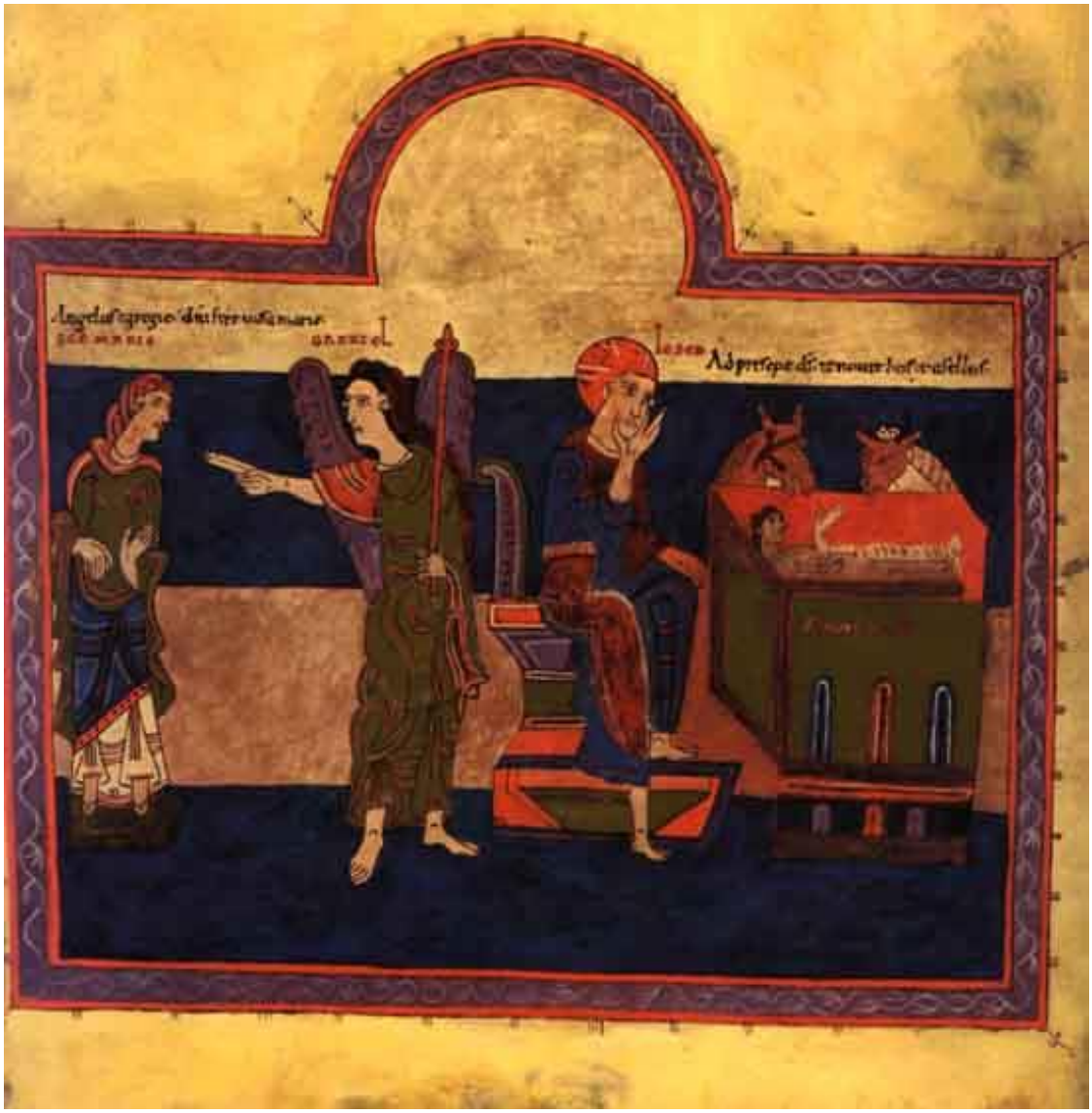

Narodenie Pána (Beatus Girona, 2.pol. 10.st.)

Narodenie Pána. Zvestovanie pastierom (Codex aureus Epternacensis, 1028-1051)

Narodenie Pána (Winchester Bible, 1160)

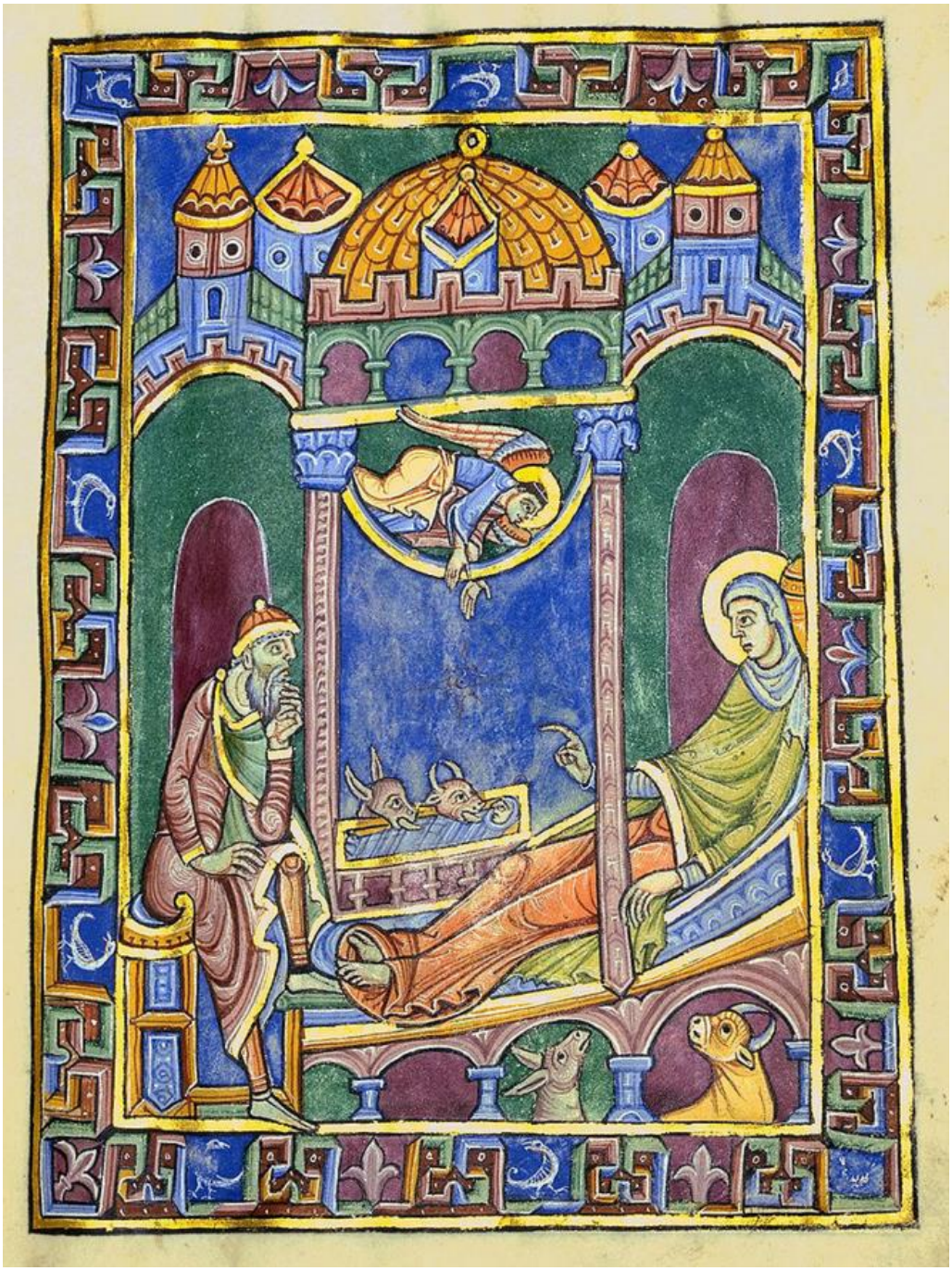

Narodenie Krista (Žaltár zo St. Albans, 1125-1145)

P. Cavallini: Narodenie Ježiša (mozaika, Santa Maria in Trastevere, Rím, 1291)

P. Cavallini: Narodenie Krista (mozaika, Santa Maria in Trastevere, Rím, 1291)

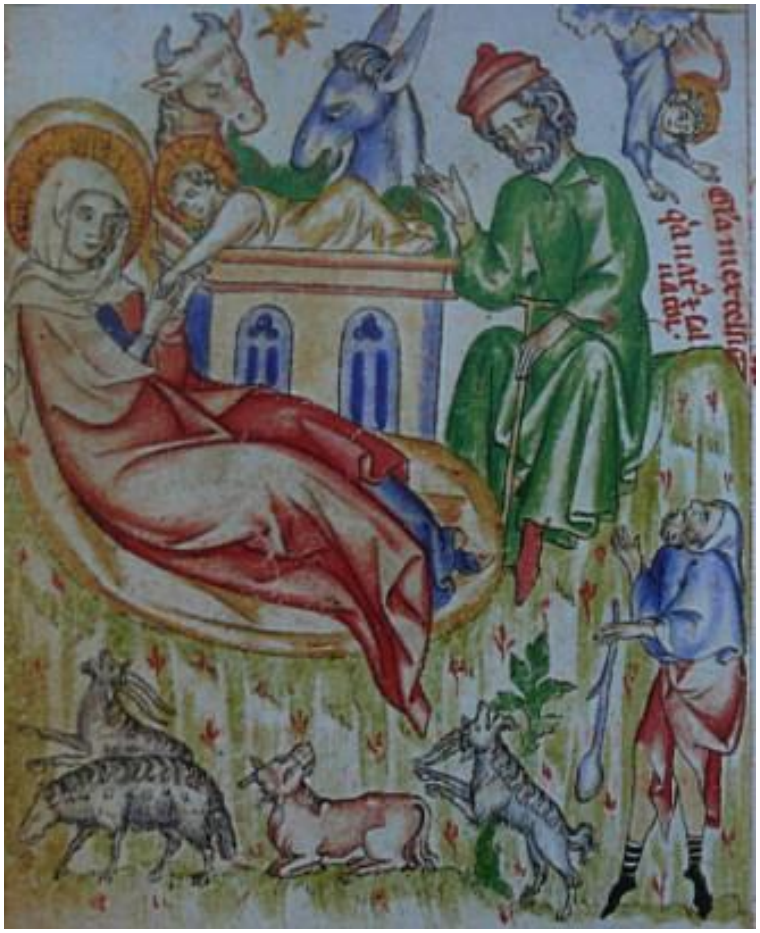

Kanonik Beneš: Narodenie Ježiša (Pasionál abatiše Kunhuty, zač. 14.st.)

Majster kráľovnej Márie: Narodenie (Žaltár kráľovnej Mary, 1310-1320)

Narodenie Pána (iluminácia z holandského rukopisu, okolo r. 1460)

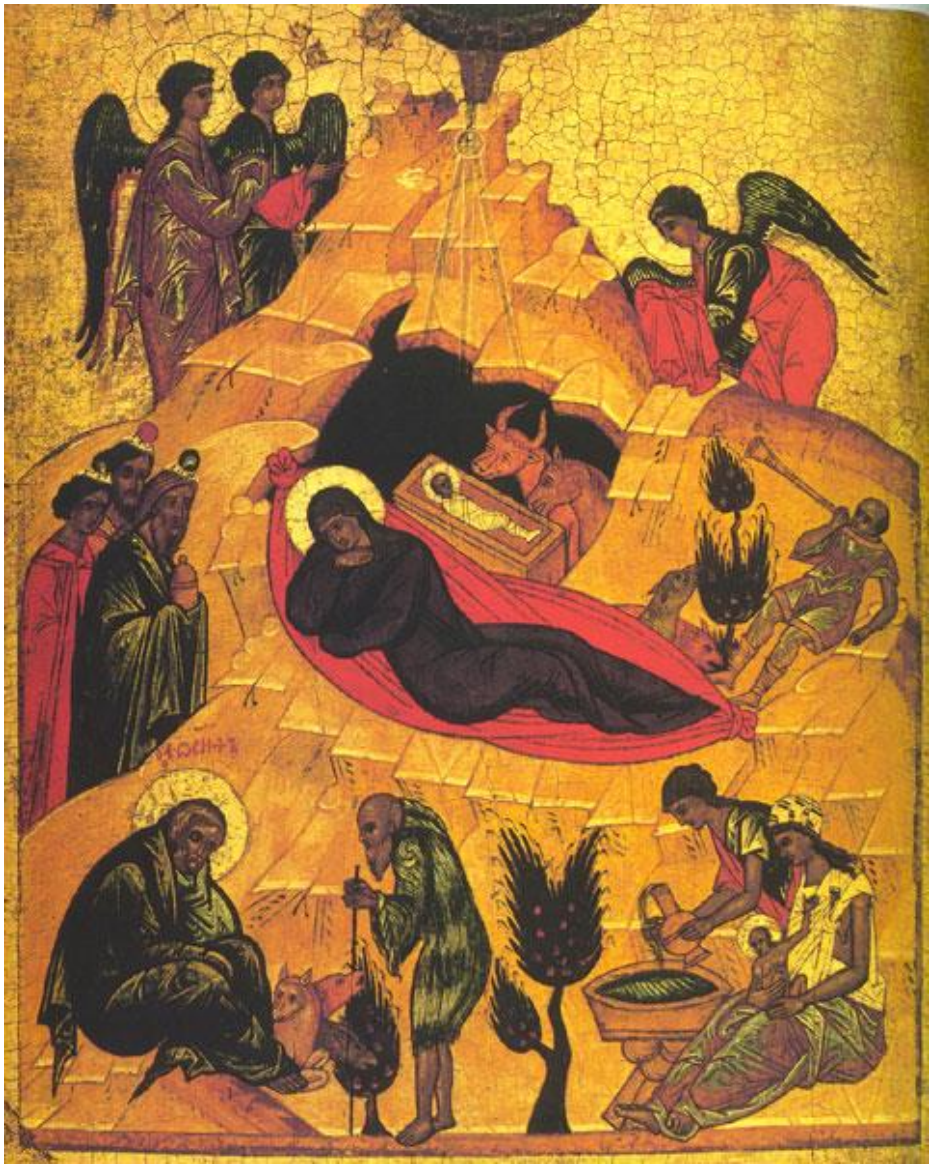

Narodenie Pána (ruská ikona)

A. Rublev: Narodenie Pána (1405)

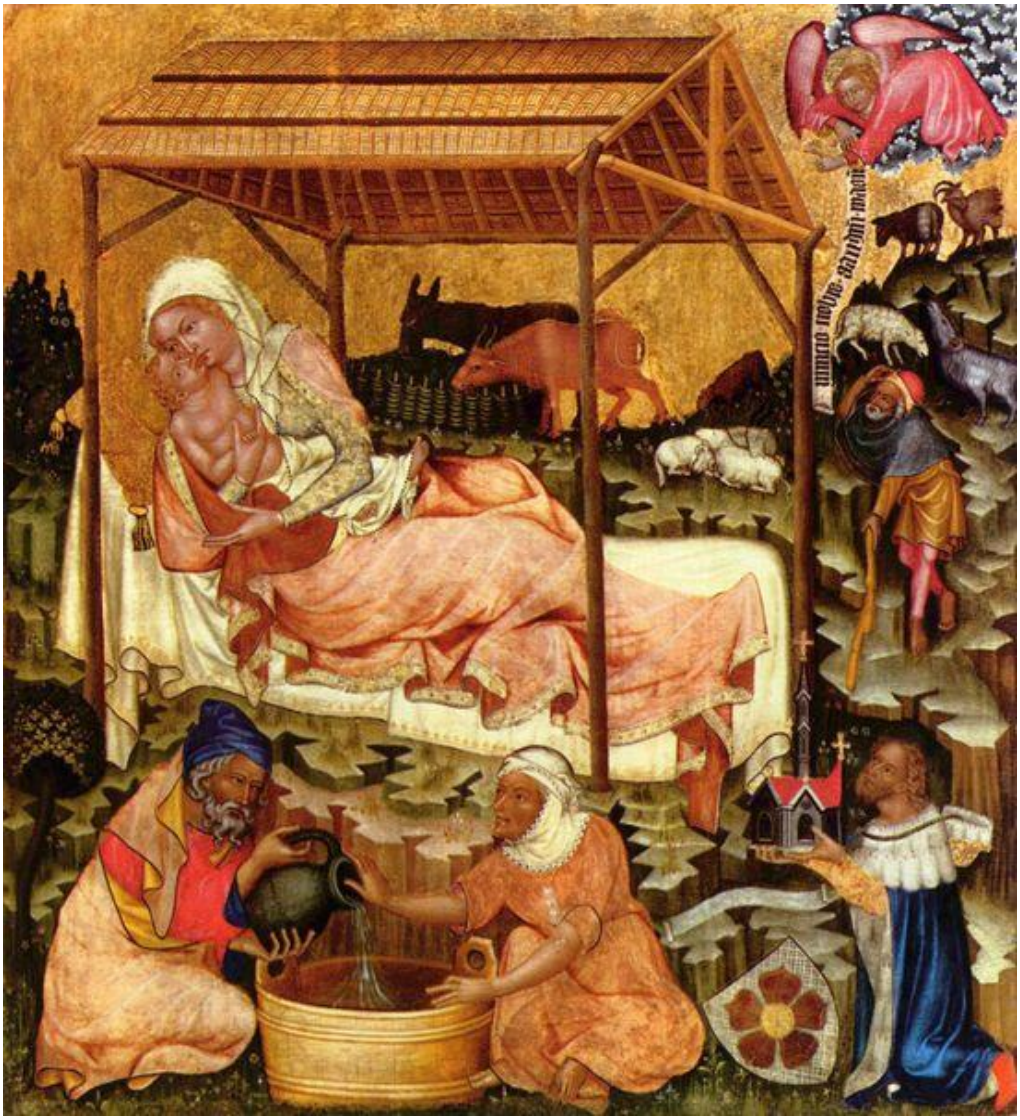

Majster vyšebrodského oltára: Narodenie Krista (1350)

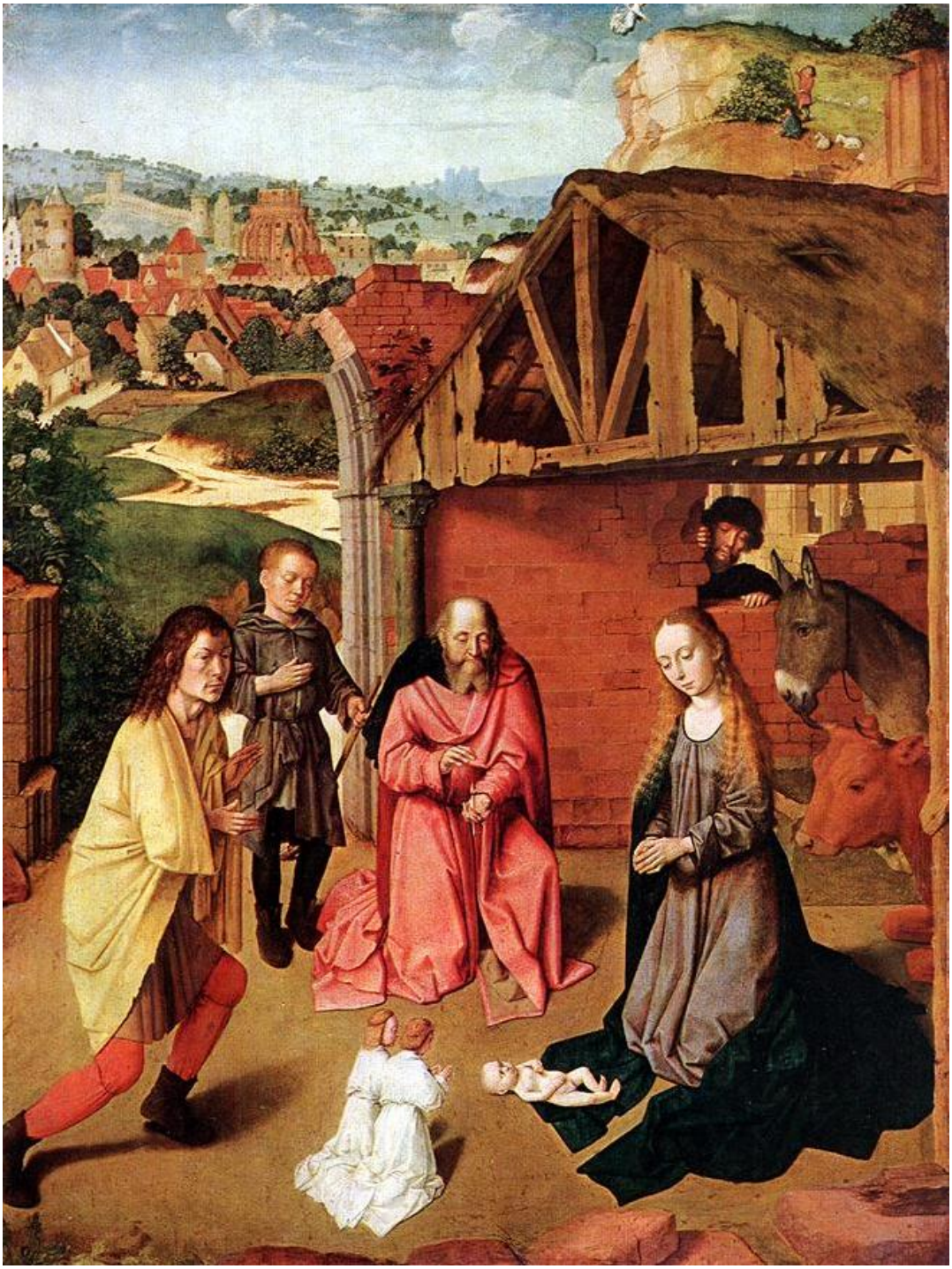

G. David: Narodenie (Weltlandschaft, 1480)

Mair von Landshut: Narodenie (1499)

A. Dürer: Narodenie Ježiša (4.grafický list Malých pašií, 1510)

A. Dürer: Narodenie (medirytina, 1504)

N. Weckmann: Narodenie (drevorezba z krídla hlavného oltára farského kostola Attenhofen, Ulm, 1515)

Narodenie Pána (Hodinky Rothschildove, 1510-1520)

Taliansky maliar z 15. -16.storočia: Narodenie Krista (15.-16.st.)

J. Blink: Betlehem (drevoryt, pol. 16.st.)

Neznámy autor: Narodenie (1601-1700)

J. Sadeler I : Narodenie (1599)

A. Altdorfer: Narodenie (1507)

A. Altdorfer: Narodenie (1511)

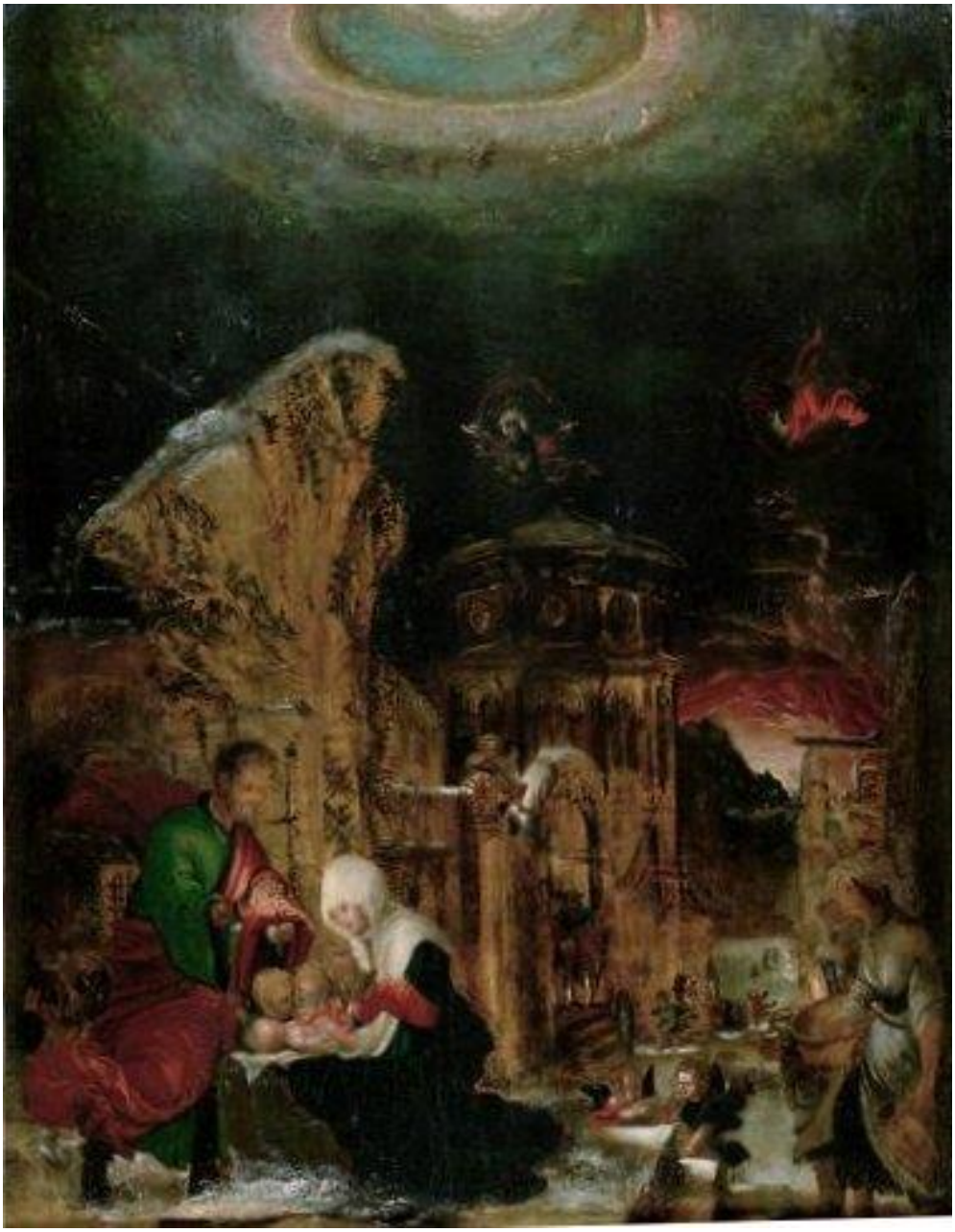

A. Altdorfer: Narodenie (1520-1525)

Neznámy autor: Reliéf Narodenia z Hlohovca (1485-1490)

Geertgena tot Sint Jans: Narodenie v noci (15.st.)

J. de Backer: Narodenie (pol. 16.st.)

J. de Flanders: Narodenie (1508-1519)

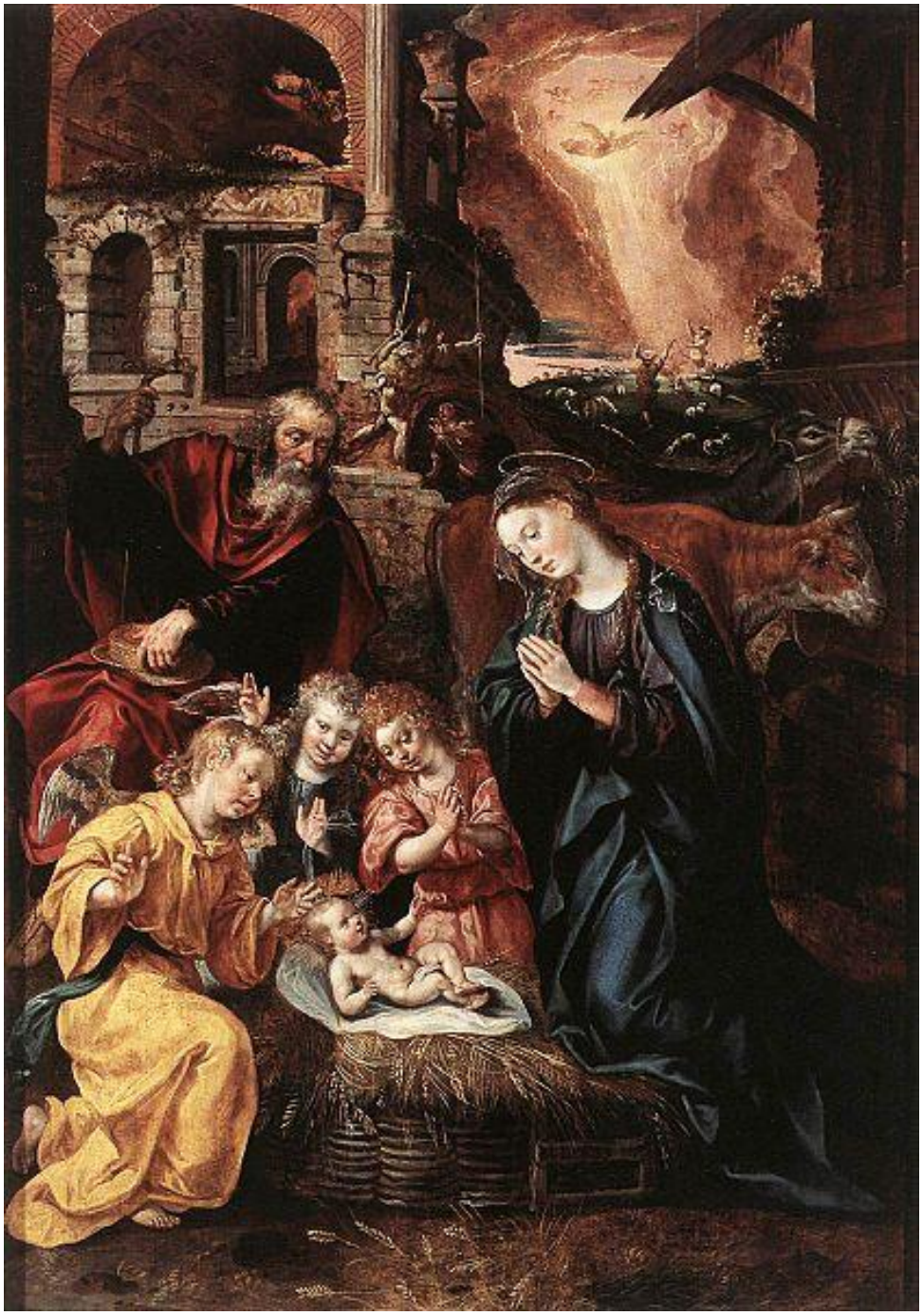

M. de Vos: Narodenie (1577)

G. Vasari: Narodenie (1546)

C. Procaccini: Narodenie (16.st.)

G. de La Tour: Narodenie Krista (1645-1648)

G. de La Tour: Narodenie (1644)

Ch. Poerson: Narodenie (1667)

M. Stoma: Narodenie (1640)

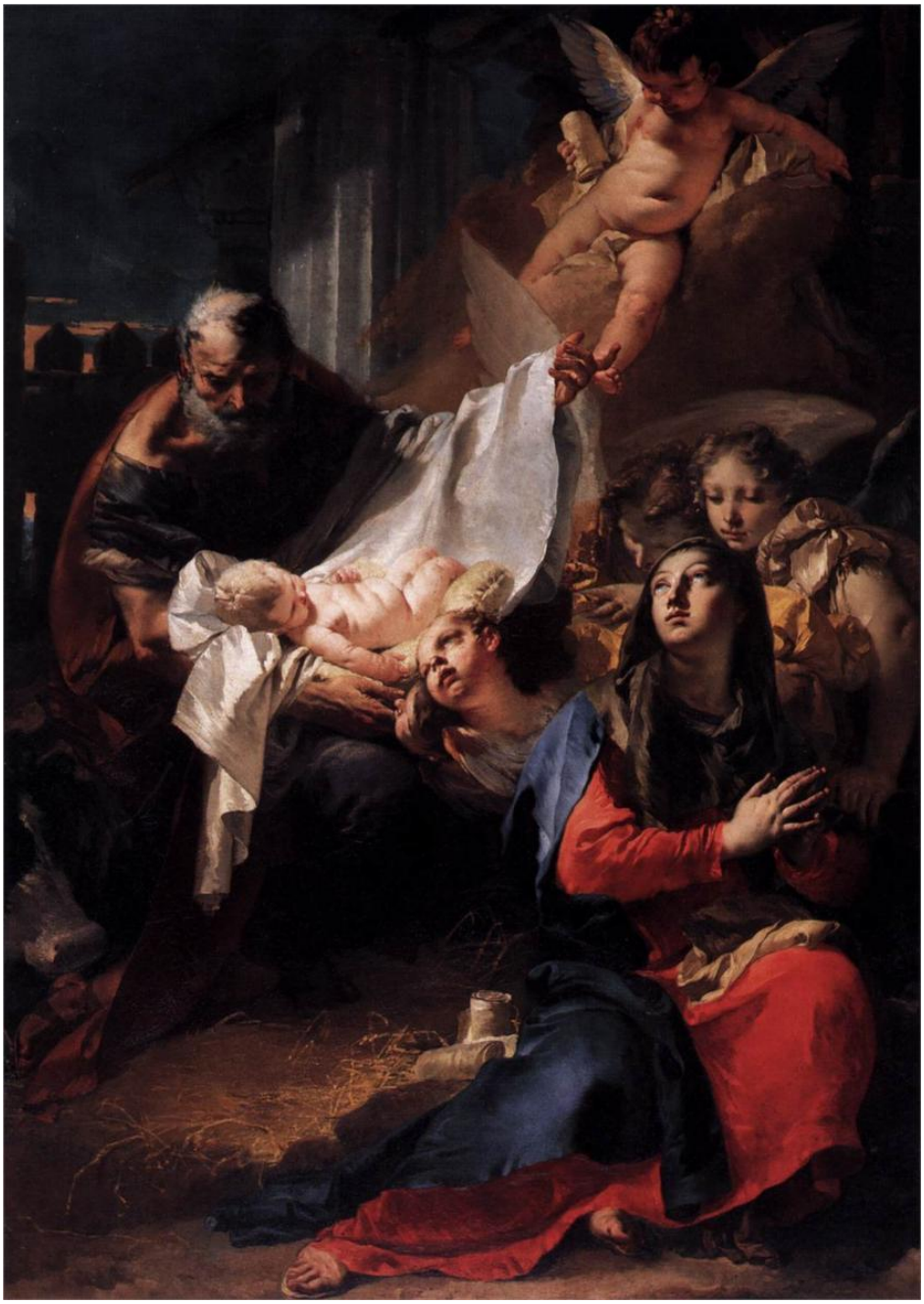

G. B. Tiepolo: Narodenie Pána (18.st.)

G. B. Tiepolo: Narodenie Ježiša (18.st.)

Rembrandt: Narodenie (lept, 1654)

N.-N. Coypel: Narodenie Pána (1728)

J. I. Mildorfer (pôvodne Neznámy maliar): Narodenie Krista (1763-1764)

W. Blake: Moloch (zo série k Miltonovmu „Ránu Kristovho narodenia“, 1815)

W. Blake: Moloch (zo série k Miltonovmu „Ránu Kristovho narodenia“, 1815)

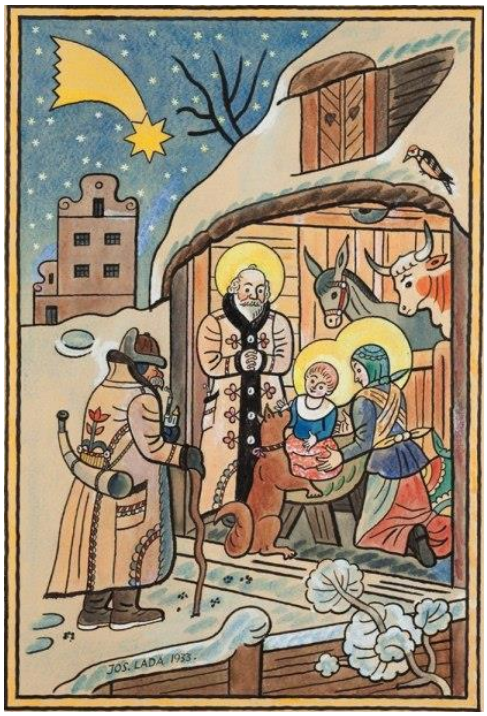

J. Lada

J. Lada: Narodenie

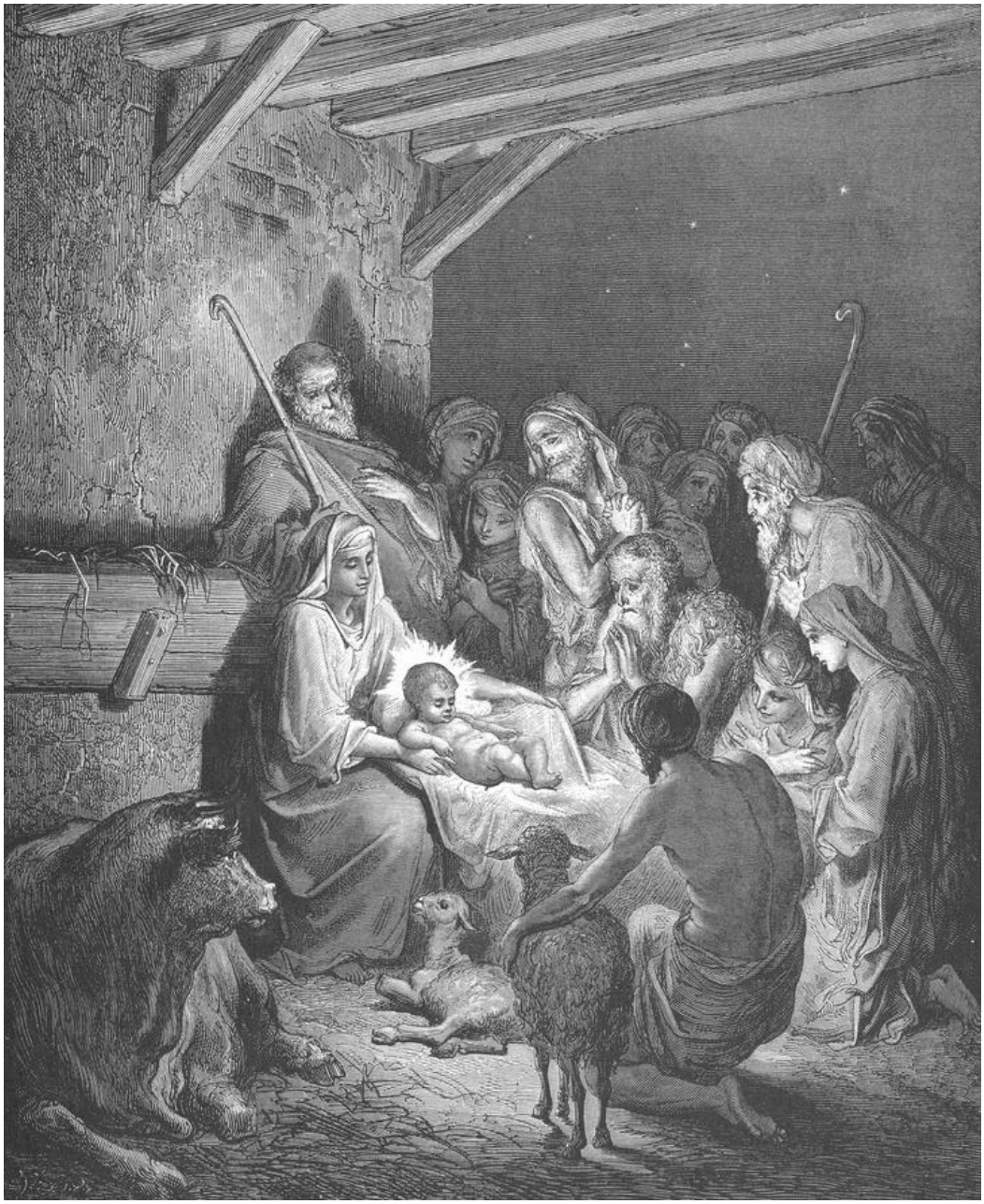

G. Doré: Narodenie Pána (drevoryt, 1866)

J. Lada: Narodenie alebo Betlehem v zime (1942)

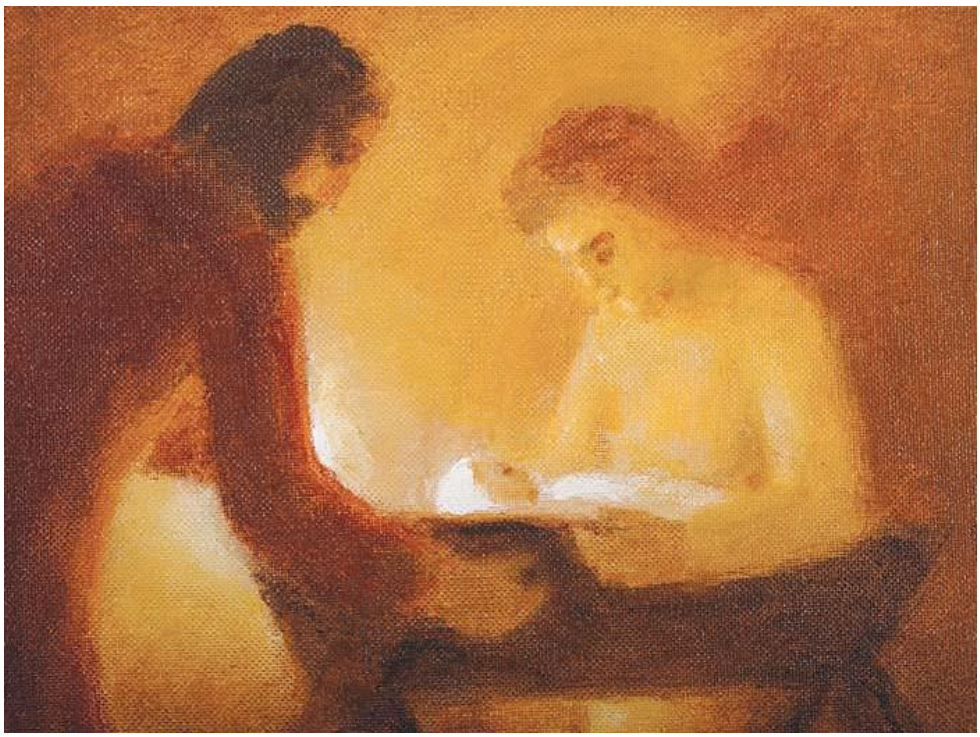

L. Záborský: Narodenie Svetla v Betleheme